

NORGES HØYESTERETT

Den 9. desember 2024 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Noer, Ringnes og Bergh i

HR-2024-2247-U, (sak nr. 24-158710STR-HRET) og sak nr. 24-158712STR-HRET, straffesak, anke over beslutning og dom:

A

B

(advokat Hallvard Bjørnarsson Østgård)

mot

Påtalemyndigheten

(statsadvokat Tor Børge Nordmo)

avsagt slik

K J E N N E L S E O G D O M :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å gi samtykke til ankebehandling i sak om ulovlig fiske, jf. straffeprosessloven § 321 første ledd.
- (2) A og B er irske statsborgere. Den 18. og 19. oktober 2023 fisket de i samarbeid sild i norsk økonomisk sone som skippere på henholdsvis «Ronan Ross» og «Sarah David». Ronan Ross eies av rederiet Keelbawn Fishing Limited, mens Sarah David eies av rederiet ODHL Limited. Begge rederiene er registrert i Irland. Fisket skjedde i strid med en forskriftsbestemmelse som forbyr fiske av norsk vårgytende sild i en nærmere angitt sone.
- (3) Skipperne ble ilagt forelegg, og det ble utferdiget inndragningsforelegg mot begge rederiene. Foreleggene ble senere brakt inn for retten.
- (4) Nord-Troms og Senja tingrett avsa 12. juni 2024 dom med slik domsslutning:
 - «1. A, f. 00.00.1984, dømmes for overtredelse av havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. høstingsforskriften § 59 første ledd, jf. straffeloven § 15 til en bot på 18 000 – attentusen – kroner, subsidiært fengsel i 9 dager.

A dømmes til å betale sakskostnader med 5 000 – femtusen – kroner, jf. straffeprosessloven § 436 første ledd.
 2. Keelbawn Fishing Limited dømmes for overtredelse av havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. høstingsforskriften § 59 første ledd, jf. straffeloven § 27, jf. straffeloven § 15 til å tåle inndragning av 188 000 – hundreogåttiåttetusen – kroner, jf. havressursloven § 65.

Keelbawn Fishing Limited dømmes til å betale sakskostnader med 5 000 – femtusen – kroner, jf. straffeprosessloven § 436 første ledd.

3. B, f. 00.00.1973, dømmes for overtredelse av havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. høstingsforskriften § 59 første ledd, jf. straffeloven § 15 til en bot på 18 000 – attentusen – kroner, subsidiært fengsel i 9 dager.

B dømmes til å betale sakskostnader med 5 000 – femtusen – kroner, jf. straffeprosessloven § 436 første ledd.

4. ODHL Limited dømmes for overtredelse av havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. høstingsforskriften § 59 første ledd, jf. straffeloven § 27, jf. straffeloven § 15 til å tåle inndragning av 1 065 000 – enmillionseksstifemtusen – kroner, jf. havressursloven § 65.

ODHL Limited dømmes til å betale sakskostnader med 5 000 – femtusen – kroner, jf. straffeprosessloven § 436 første ledd.»

- (5) A, B, Keelbawn Fishing Limited og ODHL Limited anket over skyldspørsmålet. Forsvarer innga ikke støtteskriv til ankene.
- (6) Påtalemyndigheten anket over straffutmålingen for A og B og over utmålingen av inndragningsbeløpet for Keelbawn Fishing Limited og ODHL Limited.
- (7) Saken ble registrert som to saker i Hålogaland lagmannsrett, men forent til felles behandling. Hålogaland lagmannsrett avsa 14. august 2024 dom og beslutning med slik slutning:

«SLUTNING I BESLUTNING

1. Det gis ikke samtykke til fremme av ankene fra A og B.
2. Det gis ikke samtykke til fremme av ankene fra påtalemyndigheten over straffutmålingen mot A og B.

SLUTNING I DOM

1. Tingrettens dom, domsslutningen punkt 2 og 4, oppheves.
2. I tingrettens dom, domsslutningen punkt 1, endres til: A, f. 00.00.1984, dømmes for overtredelse av havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. høstingsforskriften § 59 første ledd, jf. straffeloven § 15 til en bot på 18 000 – attentusen – kroner. A dømmes til å betale sakskostnader med 5 000 – femtusen – kroner, jf. straffeprosessloven § 436 første ledd.
3. Tingrettens dom, domsslutningen punkt 3, endres til: B, f. 00.00.1973, dømmes for overtredelse av havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. høstingsforskriften § 59 første ledd, jf. straffeloven § 15 til en bot på 18 000 – attentusen – kroner. B dømmes til å betale sakskostnader med 5 000 – femtusen – kroner, jf. straffeprosessloven § 436 første ledd.»

- (8) For deler av ankene ble det altså ikke gitt samtykke til ankebehandling i lagmannsretten.

- (9) Samtidig avsa lagmannsretten dom etter straffeprosessloven § 322 første ledd nr. 3. Etter denne bestemmelsen kan lagmannsretten avsi dom uten ankeforhandling når tingrettens dom «i henhold til anken bør endres til gunst for siktede når bevisene under skyldspørsmålet ikke skal prøves».
- (10) Ved lagmannsrettens domsslutning punkt 1 ble tingrettens domfellelse av de to selskapene opphevet. Dette bygde på at det var uklart om tingretten mente å ilegge rederiene foretaksstraff etter straffeloven § 27 eller å begrense reaksjonen til straffeprosessuell inndragning etter havressurslova § 65.
- (11) Det følger av lagmannsrettens domsslutning punkt 2 og 3 at straffen for de to skipperne ble endret ved at fastsettelsen av subsidiær fengselsstraff i tingrettens dom ble tatt ut. Etter havressurslova § 64 tredje ledd kan subsidiær fengselsstraff ikke anvendes ved slike brudd på loven som saken her gjelder.
- (12) *B og A* har anket lagmannsrettens beslutning og dom til Høyesterett. Det anføres at lagmannsretten har begått saksbehandlingsfeil. Lagmannsrettens begrunnelse for ikke å gi samtykke til ankebehandling er ikke tilstrekkelig.
- (13) *Påtalemyndigheten* har lagt ned påstand om at anken forkastes.
- (14) Hålogaland lagmannsrett besluttet 11. oktober 2024 at beslutningene ikke skulle omgjøres.
- (15) Ankene fra *B* og *A* er forent til felles behandling i Høyesterett.
- (16) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at når det gjelder anken over lagmannsrettens beslutning, er utvalgets kompetanse begrenset til prøving av lagmannsrettens saksbehandling, jf. straffeprosessloven § 321 femte ledd.
- (17) Det er overfor skipperne bare påstått og idømt bot. Anke til lagmannsretten kan da bare fremmes hvis det foreligger «særlige grunner», jf. straffeprosessloven § 321 første ledd. Avgjørelsen skal begrunnes når særlige grunner tilsier det, jf. fjerde ledd andre punktum. Ankeutvalget kan prøve om slik begrunnelse skulle vært gitt, jf. HR-2022-552-U avsnitt 11.
- (18) I Rt-2012-1047 avsnitt 12 uttales følgende om vilkåret «særlige grunner»:

«Når lagmannsretten samtykker i ankebehandling fordi 'særlige grunner' tilsier det, er det ikke nødvendig å begrunne samtykket. Det er altså i enkelte tilfeller hvor lagmannsretten kommer til at det ikke foreligger 'særlige grunner' og dermed ikke henviser saken til ankebehandling at det må gis en begrunnelse. Dette innebærer at det også for kravet om begrunnelse har betydning når det kan foreligge en 'særlig grunn' til å samtykke i ankebehandling. Om det uttales det i Ot.prp. nr.78 (1992–1993) side 83 gjennom et sitat fra NOU 1992:28 side 144:

'Slike særlige grunner kan være at avgjørelsen er særlig tvilsom, at den har betydning utenfor den foreliggende sak, eller at den har særlig store konsekvenser for siktede. Det siste kan f.eks. skyldes botens eller inndragningens størrelse, avgjørelsens konsekvenser for domfeltes stilling eller at domfellelsen medfører en særlig belastning, f.eks. hvor det er idømt bot for uaktsom tilsidesettelse av sikkerhetsforskrifter i forbindelse med en dødsulykke. Selv om det skulle foreligge slike forhold, vil imidlertid retten kunne nekte samtykke når den finner det klart at anken ikke vil føre frem, slik at den ville ha blitt nektet fremmet i medhold av annet ledd dersom samtykke ikke hadde vært nødvendig.'»

- (19) Forsvareren innga ikke støtteskriv til lagmannsretten. Avgjørelsen om ikke å fremme anken fra skipperne er begrunnet slik i lagmannsrettens beslutning:

«Lagmannsretten finner enstemmig at det ikke bør gis samtykke til å fremme ankene over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet fra skipperne A og B, jf. straffeprosessloven § 321 første ledd. Det foreligger ikke særlige grunner som kan begrunne slikt samtykke, og det er heller ikke presentert noen slike grunner fra de domfeltes side. Skipperne har erkjent de faktiske forholdene og disse er underbygget av andre beviser som tingretten bygger på.»

- (20) Lagmannsretten kommenterer ikke spørsmålet om det foreligger rettsvillfarelse som kan gi grunnlag for fritak for straff, jf. straffeloven § 26. Dette er imidlertid omfattende drøftet i tingrettens dom, og var det spørsmålet som var avgjørende for vurderingen av om det forelå uaktsomhet.

- (21) Tingretten bygde på at skipperne ikke var kjent med den aktuelle forbudssonen, og at de heller ikke mottok informasjon om den fra irske fiskerimyndigheter, til tross for at de under fisket sto i tett kontakt med disse myndighetene. Retten beskriver at det finnes prosedyrer med notifikasjon som innebærer at EU-land i prinsippet skal kunne ha oversikt over alle relevante reguleringer i norske farvann, herunder den aktuelle forbudssonen. På grunnlag av dette uttaler retten:

«I teorien skal man derfor, som utenlandsk skipper fra et EU-land i norsk økonomisk sone, kunne forvente at eget lands myndigheter har oversikt over relevante reguleringer i norske farvann.»

- (22) I sin drøftelse viser tingretten til praksis fra Høyesterett om tilfeller der skippere på fiskefartøyer har bygd på informasjon fra eget lands myndigheter. I avgjørelsen HR-2020-735-U fra Høyesteretts ankeutvalg førte skipperens anke ikke fram, bygd blant annet på tidligere ankeutvalgsavgjørelser, se særlig avsnitt 17. I Høyesteretts dom i Rt-1996-1670, som tingretten også viser til, ble imidlertid byrettens fellende dom opphevet i en situasjon der skipperen hadde bygd på informasjon fra eget lands myndigheter.

- (23) Slik ankeutvalget ser det, er det ut fra tingrettens dom klart at spørsmålet om straffrihet på grunnlag av rettsvillfarelse står sentralt i saken, og at spørsmålet er komplisert. Etter utvalgets syn foreligger det her særlige grunner som gjør at lagmannsretten skulle ha gitt en mer utfyllende begrunnelse for sin avgjørelse om ikke å tillate ankene fremmet, jf. straffeprosessloven § 321 fjerde ledd andre punktum. Det gjelder selv om forsvareren ikke hadde inngitt støtteskriv.

- (24) Ankeutvalget viser videre til at lagmannsretten opphevet tingrettens domsslutning punkt 2 og 4 om inndragning av fangstverdiene fra de to rederiene. Det følger av lagmannsrettens avgjørelse at spørsmålet om inndragning i den nye saken skal avgjøres i medhold av havressurslova § 65. Bestemmelsen gir adgang til inndragning der det er «påkrevd og forholdsmessig», jf. Rt-2014-996 avsnitt 16. Ved fastsetting av inndragningen er graden av skyld ett av de momentene som skal tas i betraktning, jf. Ot.prp. nr. 20 (2007-2008) punkt 9.3.3 på side 152 og særmerknadene til § 65 i proposisjonen.

- (25) Avgjørelsen om inndragning hos rederiene bygger på samme faktiske grunnlag som straffedommen mot de to fiskerne. Det er dermed en nær sammenheng mellom det tingretten

må vurdere ved den nye avgjørelsen og dommen mot skipperne. Også dette tilsier en nærmere begrunnelse fra lagmannsrettens side knyttet til nektelsen av skyldanken fra skipperne.

- (26) I støtteskrivet til Høyesterett er det vist til det Høyesterett uttaler i Rt-2014-996 avsnitt 13. Ankeutvalget går ikke inn på betydningen av denne uttalelsen.
- (27) Etter dette må lagmannsrettens beslutning oppheves. Ut fra sammenhengen finner ankeutvalget det enstemmig klart at også dommen, slutningen punkt 2 og 3 må oppheves, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.
- (28) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

1. Lagmannsrettens beslutning oppheves.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2 og 3, oppheves.

Arne Ringnes
(sign.)

Ragnhild Noer
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)